

Received: 21 April 2021

Revised: 19 July 2021

Accepted: 31 August 2022

รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ

THE THAI DANCING ART TEACHING MODEL OF SUWANNEE CHALANUKROA, THAI NATIONAL ARTIST

ณัฐนันท์ จันนิวงษ์^{1*}Nattanan Janninwong^{1*}มานิช บุญทองเล็ก²Manoch Boontonglek²

บทคัดย่อ

รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาการสอนนาฏศิลป์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ และ 2) เพื่อนำวิธีการถ่ายทอดของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มาพัฒนารูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพในการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนของคุณครู มีลำดับขั้นทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมความพร้อมด้านร่างกาย 2) ศึกษาบทละครตัวละครและทำความเข้าใจในการแสดง 3) ถ่ายทอดกระบวนท่ารำ 4) ทบทวนและฝึกฝนกระบวนท่ารำ 5) ถ่ายทอดลีลาท่าทางในการรำให้เกิดความสวยงาม และ 6) ปรับปรุงแก้ไขกระบวนท่ารำ

¹ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹ Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

² คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

² Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

* Corresponding author e-mail: ple_pee@hotmail.com

การนำรูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครู มาเป็นแบบอย่างในการสอนให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้อง จำนวนนักศึกษา 37 คน ผลที่ได้ คือ นักศึกษาสามารถเข้าใจหลักการรำ กระบวนท่ารำ จารัตในการแสดง การแบ่งช่วงตอนในการจดจำกระบวนท่ารำ สามารถร้องเพลงได้ดี นอกจากนี้ผู้เรียนยังรู้หลักการปรับสรีระของตนเองให้สวยงาม มีลีลาการรำรำ การใช้อารมณ์ร่วมในการแสดงได้สวยงามและสมบทบาท

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน; นาฏศิลป์ไทย; สุวรรณิ ชลานุเคราะห์

Abstract

The Thai Dancing Art teaching model of Prof. Suwannee Chalanukroa, Thai National Artist in Dance Drama in 1990 was the inspiration of this research to develop Thai Dancing Art education. The study aimed at examining the Thai Dancing Art teaching model of Prof. Suwannee Chalanukroa and applying the teaching methods of Prof. Suwannee Chalanukroa to develop a more efficient teaching model for Thai Dancing Art education. The study found that the teaching model included 6 steps which were (1) physical preparation, (2) making character analysis and understanding of roles, (3) dancing movement teaching, (4) practicing and repeating dancing movements, (5) teaching dancing styles to create the elegant movement and (6) adjusting the dancing movements.

Base on the results of the application of the teaching model to the 2 classrooms of Thai Classical Dance Education's senior students majoring in Dancing and Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, the 37 students who had been learning with this teaching model in the 2nd Semester, academic year 2019, were able to understand dancing principle, dancing movements, tradition in performance, dancing movement memorization as well as being able to sing the songs melodiously. Moreover, the students were able to improve their body figures, their dancing movements, and their use of emotion in the performance.

Keywords: Teaching model; Thai dance; Suwannee Chalanukroa

1. บทนำ

ปัจจุบันมีการนำนาฏศิลป์แบบดั้งเดิมมาดัดทอน ทำซ้ำ เนื้อหา และบทที่ใช้ในการแสดงนำมาจัดทำบทสำหรับการแสดงให้สั้นลง เพื่อมิให้การเรียนการสอนนั้นมีเนื้อหาที่ยืดยาว โดยการดัดทอนดังกล่าวอาจตัดเนื้อหาในบางส่วนที่มีความสำคัญออกไป ซึ่งอาจเป็นภูมิปัญญาในด้านภาษาของบรรพชน อาจเป็นสาเหตุทำให้ความสมบูรณ์ของบทละครหายไป การศึกษาในปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนต้องจัดตามหลักสูตรที่กำหนด วิชาต่าง ๆ ที่เรียนถูกบังคับด้วยจำนวนหน่วยกิตและชั่วโมงเรียนต้องเป็นไปตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งจะต่างจากการเรียนที่มีแต่โบราณ ที่หลักสูตรนาฏศิลป์ไทยผู้เรียนสามารถเรียนวิชานาฏศิลป์ได้ตามความต้องการของครูและศิษย์ แต่ปัจจุบันนักเรียน นักศึกษาต้องเรียนทั้งวิชาการต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้การเรียน การฝึกฝน และรูปแบบการสอนแบบโบราณหายไป จากสถาบันที่มีการสอนในสาขานาฏศิลป์ไทย

ปัจจุบันมีความพยายามพัฒนาการแสดงโดยคำนึงถึงเฉพาะผู้บริโภค และเพื่อความอยู่รอดของคณะผู้แสดงทำให้รูปแบบการแสดงดั้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้การแสดงนั้นดำเนินเรื่องโดยเร็ว ด้วยการตัดทอนบททำและทำซ้ำเพื่อเสริมสร้างความน่าสนใจในการจัดการแสดง บทร้องถูกตัดให้มีความกะทัดรัด ให้ทันกับเวลาที่กำหนดในการแสดง การแต่งกายเน้นความสวยงามมากยิ่งขึ้น ในอดีตผู้ชมมีความรู้ เพราะผู้ชมส่วนมากเป็นเจ้าของมูลนายที่ให้การอุปถัมภ์ผู้แสดง ผู้แสดงจะแข่งขันประชันกันด้วยการรำรำ ที่มีลีลาทำท่าดีที่สวยที่สุด เพลงเพราะที่สุด การแสดงจึงใช้เวลาหลายชั่วโมง ซึ่งต่างจากปัจจุบันที่พัฒนาการแสดงขาดความงามของนาฏศิลป์ไทยที่เน้นความสวยงามของศิลปวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว ทำให้สุนทรียรสของการแสดงนั้นขาดหายไป และความขัดแย้งทางแนวความคิดในการปรับเปลี่ยนนาฏศิลป์ เพื่อเสริมสร้างความน่าสนใจให้เยาวชนในชาติสนใจ และเห็นความสำคัญของนาฏศิลป์ ซึ่งสวนทางกับกระแสแห่งการอนุรักษ์ เพราะว่าการพัฒนานาฏศิลป์เพื่อตอบสนองความต้องการของคนเพียงกลุ่มหนึ่งแต่กลับเป็นการทำลายศิลปะดั้งเดิมของชาติอย่างหาที่สุดมิได้ การอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยแตกต่างจากการอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่สามารถทดลองขยายพันธุ์ ลองผิด ลองถูกได้ตามสมมติฐานตามหลักวิทยาศาสตร์ แต่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติในสาขานาฏศิลป์ไทยนั้นเป็นการอนุรักษ์เพื่อรักษารากเหง้าความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงรูปแบบเดิม และหากการพัฒนาไม่รักษารูปแบบเดิมไว้การพัฒนาก็เปรียบประดุจไฟที่ไหม้ไหม้กองฟาง และเมื่อนั้นประเทศชาติคงหมดซึ่งความมั่นคงทางชาติพันธุ์ สูญสิ้นความเป็นชาติที่มีอารยธรรม และเอกลักษณ์ประจำชาติ เมื่อนั้นก็อาจดับสิ้นความเป็นไทย

การอนุรักษ์และการพัฒนานาฏศิลป์เป็นแนวความคิดที่ตรงกันข้าม แนวคิดที่เป็นการคิดในกรอบ คือ การรักษาให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น ทำรำมาตรฐาน รูปแบบการแสดง และอีกแนวคิดหนึ่งเป็นการคิดนอกกรอบ คือ อนุรักษ์แต่มิใช่อยู่ในกรอบของเดิมแต่เป็นการทำให้ทันสมัย และดำรงอยู่อย่างเหมาะสมตามกาลเวลา เช่น การจัดการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย การอนุรักษ์ในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการพัฒนาอีกด้วย (ปริชา ช้างขวัญยืน, 2549, น. 4)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น นับว่าเป็นกระแสแห่งการสืบทอดและพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้วิจัยหันมาศึกษาถึงการอนุรักษ์และถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทย ว่าควรอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยอย่างไรให้ทรงคุณค่า และไม่สูญหายไปจากวิถีแห่งความเป็นไทยซึ่งเป็นมรดกทางสังคม ผู้วิจัยมองว่าควรหารูปแบบที่สามารถอนุรักษ์และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่ง่ายและรวดเร็ว จะทำให้การอนุรักษ์และสืบทอดนาฏศิลป์ไทยที่ทรงคุณค่าให้คงอยู่ เพราะหากนาฏศิลป์ไทยได้เลือนหายและตายไปจากสังคมไทยแล้วก็จะไม่สามารถที่จะดำรงซากของมันให้อยู่คงทนได้ และไม่อาจเป็นประโยชน์ได้ยาวนาน

การศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยในระดับต่าง ๆ นั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการอนุรักษ์ หรือการพัฒนา นาฏศิลป์ได้ศึกษาซึ่งแนวความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการแสดงนาฏศิลป์ไทย ครูผู้ถ่ายทอดจะมีแนวทางอย่างไรในการอนุรักษ์ และการพัฒนาการเรียนการสอนรวมถึงการแสดงนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่าคำตอบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการนาฏศิลป์ไทย ในการสืบทอดองค์ความรู้และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการแสดงนาฏศิลป์ไทย อีกทั้งยังเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในวงการนาฏศิลป์ให้ปรากฏชัดแก่สังคม และสิ่งสำคัญสูงสุด คือ การรักษาเกียรติภูมิของชาติให้คงอยู่ต่อไป

คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปี พุทธศักราช 2533 นับเป็นศิลปินที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ ความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยจากบรมครูผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยหลายท่าน ที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างสูงในวงวิชาชีพนาฏศิลป์ไทย คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ก้าวเข้าสู่การเรียนละครจนกระทั่งเข้ารับราชการในฐานะศิลปิน ท่านมีโอกาสดำเนินการแสดงละครเป็นประจำ สำหรับการแสดงละคร คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ได้รับคัดเลือกให้แสดงเป็นตัวเอกในละครเรื่องต่าง ๆ อยู่เสมอ หลังจากที่คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ได้ลาออกจากราชการแล้ว ทำให้มีเวลามากขึ้นจึงได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป โดยไม่เก็บค่าตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งมีตัวอย่างผลงานการถ่ายทอดเป็นที่ปรากฏแก่สาธารณชน เช่น การถ่ายทอดลีลานาฏศิลป์ไทยในละครในเรื่อง อิเหนา ตอนบวงสรวง (จรงาบวงสรวง) ถ่ายทอดลีลานาฏศิลป์ไทยให้ชนิดปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรายวิชาอาศรมศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2554 ละครนอกเรื่องไกรทอง ตอนไกรทองรบชालะวัน ถ่ายทอดให้นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในรายวิชาศิลปนิพนธ์ ในปี พ.ศ. 2553 เป็นต้น นอกจากนี้ คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ยินดีในการให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะ ตลอดจนถ่ายทอดกระบวนท่ารำให้แก่ผู้ที่มีความสนใจโดยทั่วไป ทั้งในสถานศึกษาและที่บ้านพักของท่าน ทั้งเป็นผู้เปิดใจกว้างยินดีรับฟังข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนพร้อมที่จะศึกษาท่ารำต่าง ๆ ที่มาจากแหล่งความรู้อื่น ๆ แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมเพื่อสามารถนำท่ารำไปเผยแพร่สู่สาธารณชนโดยไม่ปิดบังความรู้หรือแหล่งที่มา ไม่เป็นผู้วดตน และท่านยินดีที่จะแลกเปลี่ยนทัศนคติในการเรียนรู้

กับทุกคนและทุกวัย คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ยังเป็นศิลปินที่สามารถออกแบบท่ารำและท่าทางต่าง ๆ ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โชน-ละครได้อย่างสวยงามและถูกต้องตามหลักเกณฑ์ จารีตทางด้านนาฏศิลป์ไทย ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีจิตวิญญาณในการถ่ายทอดท่ารำโดยมิได้ละทิ้งการสอน ท่าเทในการสอน ตรงต่อเวลา ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะพิเศษ แ่งคิดเทคนิคกลวิธีต่าง ๆ ในการคิด ออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะ การออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทย รวมถึงวิชาความรู้ความสามารถและแนวคิดต่าง ๆ ในการรังสรรค์ผลงาน อันทรงคุณค่าให้คงอยู่และเป็นที่ยอมรับเพื่อมิให้สูญสลายไปพร้อมกับตัวศิลปิน

รูปแบบการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งในด้านการถ่ายทอด กระบวนท่ารำในการเรียนการสอน และกระบวนท่ารำในการแสดง โดยเน้นหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นความต่างในเรื่องของทักษะเบื้องต้น สรีระ พละการ และประสบการณ์ในการรำของผู้เรียน การใช้ รูปแบบการสอน และวิธีการถ่ายทอด การจัดการเรียนรู้เป็นศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อการสอน รวมถึง จิตวิญญาณในความเป็นครู คุณครูจะถ่ายทอดเรื่องจิตวิญญาณในความเป็นครูผู้เสียสละในการสอนให้กับ ครูผู้สอนด้วยกันให้ได้ซึมซับความเป็นครูที่ดี เช่น การตรงต่อเวลา เห็นการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ถ่ายทอด กระบวนท่าและลีลาในการรำอย่างเต็มความสามารถ เห็นผู้เรียนมีความเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งแยกคนเก่ง กับคนไม่เก่ง ให้ความรักและเมตตาต่อศิษย์ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย ในระดับ อุดมศึกษาในปัจจุบันนั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่รวบรัด ตัดทอนหน่วยการเรียนรู้ให้กระชับฉับไว ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้กระชับฉับไว เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและ สถานศึกษา ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้พัฒนาการสอนด้านนาฏศิลป์ไทยในระดับต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ให้กับวงการศึกษาด้านนาฏศิลป์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์

2.2 เพื่อนำวิธีการถ่ายทอดของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มาพัฒนารูปแบบการสอนให้มี ประสิทธิภาพในการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย

3. สมมติฐานของการวิจัย

รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ทำให้การเรียนการสอนด้าน นาฏศิลป์ไทยประสบผลสัมฤทธิ์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกระบวนท่ารำได้อย่างถูกต้อง สวยงาม ตามสรีระของผู้เรียนและสวยงามตามแบบนาฏศิลป์ไทย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทย กรณีศึกษาคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เพื่อนำรูปแบบการสอนด้านนาฏศิลป์ไทยมาเป็นแบบอย่างในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการสอนในรายวิชานาฏศิลป์ไทยมากขึ้น ดังนี้

4.1 ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 โดยการใช้เนื้อหาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา (5 ปี) (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2560) ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา 07-211-305 นาฏศิลป์ไทย 6 โดยมีเนื้อหาวิชา คือ การแสดงประเภทรำเดี่ยว รำคู่ และการแสดงเป็นชุดเป็นตอน

4.2 ขอบเขตประชากร กลุ่มประชากรหรือกลุ่มนักศึกษาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 2 ห้อง จำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 37 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

4.3 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัย โดยใช้เวลาในการศึกษา 1 ปี คือ ปีการศึกษา 2562

4.4 ขอบเขตสถานที่ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองเชิงปฏิบัติการสอนโดยใช้ห้องปฏิบัติการสอนห้องสุนทรวาทิน ชั้น 1 อาคารนาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

5. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย คือ การสังเกตการสอนแบบมีส่วนร่วมในการสอน ผู้วิจัยเป็นครูผู้ช่วยสอนโดยการรับกระบวนการทำรำจากคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ แล้วทำการถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับผู้เรียนพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย

6. ประโยชน์ของการวิจัย

6.1 ได้แบบอย่างและกระบวนการสอนอย่างเป็นระบบที่ดีในการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์

6.2 ได้กลวิธีในการถ่ายทอดกระบวนการทำรำเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพในการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย

6.3 เพื่อนำรูปแบบการสอนไปปรับใช้ให้เข้ากับการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในยุคปัจจุบัน

7. ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทย กรณีศึกษาคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 พบว่า ขั้นตอนการถ่ายทอดกระบวนการทำรำ และรูปแบบการสอนมีลำดับขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

7.1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้านร่างกายและสภาพจิตใจของผู้เรียน การเตรียมร่างกายของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนดัดตัวเพื่อยืดหยุ่นร่างกายก่อนรำเสมอ เริ่มจากการยืดหยุ่นนิ้วมือนิ้วมือ ยืดลำแขน ยืดลำตัวกล้ามเนื้อหลังให้ตั้งตรง จัดระดับขาและเท้าตามลำดับ ซึ่งเป็นรูปแบบการยืดหยุ่นร่างกาย และเตรียมความพร้อมในการเริ่มเรียนนาฏศิลป์ที่มีการวางรากฐานไว้ตั้งแต่สมัยอดีตและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จากนั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติท่าทางนาฏศิลป์พื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย เช่น นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับมือ การจีบในรูปแบบต่าง ๆ การตั้งวงในรูปแบบต่าง ๆ นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับศีรษะ เช่น การเอียงศีรษะ การลักคอก การกล่อมหน้า นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับเท้า เช่น การประเท้า การก้าวเท้าในรูปแบบต่าง ๆ นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวกับตัว เช่น การกตเอวกตไหล่ การกล่อมไหล่ การกระท่ายไหล่ เป็นต้น รูปแบบการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในปัจจุบัน ขาดการเตรียมความพร้อมร่างกายของผู้เรียน เนื่องจากระยะเวลาของการเรียนที่เร่งรีบและสั้นลง จึงข้ามขั้นตอนนี้ไป ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญเพราะผู้เรียนอาจเกิดความเมื่อยล้าในการปฏิบัติกระบวนการทำรำ และเมื่อรำไปนาน ๆ ผู้รำจะคอยทึงท่าทำได้ แต่สำหรับคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ท่านจะให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจก่อนเรียนเสมอ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งใจและมีความอดทนต่อการเรียน

ภาพที่ 1 ตัวอย่างท่าทางการยืดหยุ่นร่างกายและการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนนาฏศิลป์ไทย

(ณัฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

7.2 การศึกษาบทละครและตัวละคร ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจบทละครและตัวละครในเรื่องนั้น ๆ รวมถึงการแสดงนาฏศิลป์ไทยในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงประเภทระบำ รำ ฟ้อน การแสดงรำเดี่ยว รำคู่ การแสดงเป็นชุดเป็นตอน ฯลฯ ซึ่งผู้เรียนมีทักษะในการเรียนที่สูงมากขึ้น โดยจากการสังเกตในชั้นเรียนผู้เรียนทุกคนทำได้ แต่ขาดทักษะในการเข้าถึงบทบาทของตัวละคร จากเหตุผลดังกล่าว คุณครูจึงให้ผู้เรียนศึกษาบทละคร คำร้อง ทำนองเพลงให้ถ่องแท้ หากการแสดงในตอนนั้นหรือชุดนั้นมีแต่ทำนองเพลง เช่น การแสดงประเภทการรำจัดทัพตรวจพลต่าง ๆ หรือระบำที่มีแต่ทำนองเพลง คุณครูจะให้ผู้เรียนฟังทำนองเพลงและทำความเข้าใจในทำนองเพลง ต้องรู้ว่าทำนองเพลงมีกี่ห้องเพลง และต้องร้องทำนองเพลงให้ได้แม่นยำ ถ้าบทละครมีคำร้องคุณครูจะให้ผู้เรียนจดจำคำร้องและฝึกร้องเพลงให้ได้ ซึ่งเป็นการเรียนการสอนแบบโบราณที่คุณครูได้รับการปลูกฝังมาจากครูบาอาจารย์ และนำวิธีการสอนมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนเพราะเล็งเห็นว่าขั้นตอนนี้ สามารถส่งผลให้ผู้เรียนเข้าถึงบทบาทของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 ทำพิธีไหว้ครูก่อนทำการถ่ายทอดกระบวนท่ารำ
(ณัฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

ภาพที่ 3 การบรรยายและเล่าที่มา-ที่ไปของตัวละครและบทละครในนาฏศิลป์ไทย
(ณัฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

7.3 การถ่ายทอดกระบวนการทำรำของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เมื่อผู้เรียนจดจำคำร้อง ทำนองเพลงและสามารถร้องเพลงได้อย่างแม่นยำแล้ว คุณครูจะเริ่มถ่ายทอดกระบวนการทำรำที่ละช่วงของเพลง คุณครูจะสอนเทคนิคในการแสดงนาฏศิลป์ไทย โดยมีหลักในการจดจำง่าย ๆ คือ ถ้าเป็นการแสดงรำเดี่ยว ให้แบ่งช่วงการรำเป็นช่วง คือ ช่วงแรกเป็นช่วงกระบวนเพลงทำออก ขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์เพลงที่บรรจุเพลง ออกด้วยเพลงอะไร ช่วงที่สอง คือ ช่วงคำร้องก็จะมีเพลงที่บรรจุไว้เพื่อให้เข้ากับคำร้องนั้น และช่วงที่สาม คือ ทำนองเพลงจบ ซึ่งเป็นหลักการจดจำง่าย ๆ หลังจากนั้นคุณครูจะทำการถ่ายทอดกระบวนการทำรำต่อไป เทคนิคในการถ่ายทอดของคุณครูในการถ่ายทอดทำรำ คือ คุณครูจะดูความสามารถและสรีระของผู้เรียน เป็นหลักในการถ่ายทอดกระบวนการทำรำ คุณครูจะอธิบายรายละเอียดของการรำอย่างละเอียด แต่ในปัจจุบัน ที่การเรียนการสอนเน้นความรวดเร็วในการเรียน คุณครูส่วนใหญ่จะแค่ถ่ายทอดกระบวนการทำรำและให้ผู้เรียน เลียนแบบท่าทางของผู้สอน คุณครูสมัยใหม่จึงไม่ได้เน้นรายละเอียดของการรำ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลา ในการสอนที่ยาวนานกว่าเดิม คุณครูให้นักศึกษาฝึกฝนกระบวนท่าบ่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ แล้วจึงทดสอบ ในปลายภาคเรียน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ใช้เวลาฝึกฝนยาวนานที่สุด และได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อการเรียน การสอนด้านนาฏศิลป์ไทย

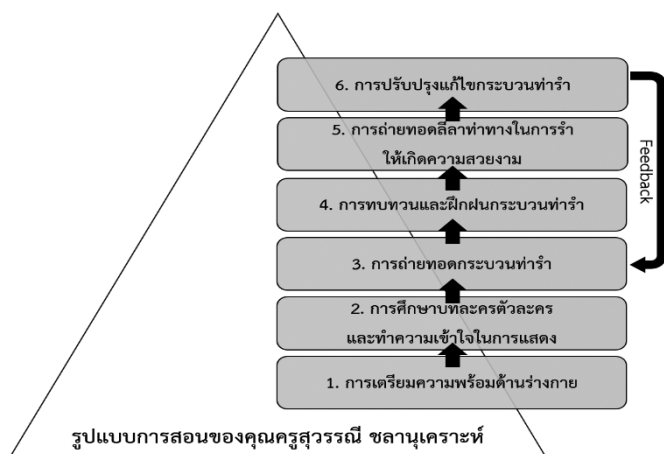
ภาพที่ 4 ถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้กับเหล่าคณาจารย์ เพื่อใช้ถ่ายทอดให้กับนักศึกษา
(ณัฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

7.4 การทบทวนและฝึกฝนกระบวนท่ารำ คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ กระบวนท่ารำตั้งแต่ต้นจนจบเพลง ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของกระบวนท่ารำ โดยคุณครูจะคอยย้ำผู้เรียน ให้หมั่นฝึกฝนปฏิบัติกระบวนท่ารำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เพื่อไม่ให้ลืมท่ารำ หลังจากนั้นคุณครูจะคอยสังเกตกระบวน ท่ารำของผู้เรียน หากผู้เรียนปฏิบัติไม่ถูกต้องคุณครูก็จะชี้แนะและถ่ายทอดกระบวนท่ารำใหม่อีกครั้งจนกว่า ผู้เรียนจะปฏิบัติกระบวนท่ารำได้อย่างถูกต้องทุกกระบวนท่ารำและตรงตามทำนองเพลง

7.5 การถ่ายทอดลีลาท่าทางในการรำให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น การถ่ายทอดลีลาท่าทาง ให้เกิดความสวยงามนั้น นับเป็นกลวิธีสุดท้ายของการถ่ายทอดกระบวนการทำรำ คุณครูสอนให้ผู้เรียนรู้จักใช้

ดวงตา คุณครูอธิบายลีลาในการรำของตัวละคร ในตอนที่รำนั้นตัวละครกำลังจะบอกเรื่องราวอะไรในการรำ และดวงตาต้องมองไปในทางทิศใด หรือดวงตาต้องมองไปที่มือของตัวละครถ้ากล่าวถึงการสวมใส่กำไลข้อมือ หรือสวมใส่แหวน เป็นต้น สีหน้าท่าทางในการใช้สีหน้าสำหรับละครแล้วเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ถ้าในบทบาท ตัวละครกำลังเศร้าโศก สีหน้าของผู้แสดงก็ต้องทำสีหน้าเศร้าโศกเสียใจตามไปด้วย แต่ถ้าบทบาทของ ตัวละครนั้นกำลังชื่นชมความสวยงามของตัวเองหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สีหน้าของผู้แสดงจะต้องใช้สีหน้ายิ้มแย้ม สดชื่นไปด้วย เป็นต้น ในการถ่ายทอดลีลาท่าทาง รวมถึงอารมณ์ของตัวละครในทุก ๆ ตอน คุณครูให้ความสำคัญและใส่ใจกับอารมณ์ร่วมของตัวละครเป็นอย่างมาก เพราะคุณครูได้ชื่อว่าเป็นละครพระผู้พิทักษ์ที่สามารถแสดงบทบาทของตัวพระที่ถ่ายทอดอารมณ์ของตัวละครที่แสดงเป็นผู้ชายได้ราวกับเป็นผู้ชาย แท้ ๆ ได้ หากผู้แสดงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ให้ผู้ชมคล้อยตามและเชื่อว่าเป็นตัวละครตัวนั้นได้นั้นคือ ความสำเร็จของผู้ถ่ายทอดกระบวรท่ารำและผู้แสดง

7.6 การปรับปรุงแก้ไขกระบวรท่ารำ คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ถ่ายทอดกระบวรลีลาท่ารำ ให้กับผู้เรียนครบทุกกระบวรท่าจนจบเพลงแล้ว คุณครูมีการปรับปรุงแก้ไขให้คำแนะนำในกระบวรลีลาท่ารำ ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกระบวรลีลาท่ารำได้อย่างอ่อนช้อยสวยงาม คุณครูให้ความสำคัญกับกระบวรท่ารำ ที่เหมาะสมกับสรีระของผู้แสดงเป็นอย่างมาก ถ้าผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติกระบวรท่ารำได้อย่างสวยงาม ตามที่คุณครูต้องการ คุณครูจะปรับปรุงแก้ไขกระบวรท่ารำนั้นให้เหมาะสมกับผู้เรียน ถ้าผู้เรียนสามารถ ปฏิบัติท่ารำได้อย่างเหมาะสมและสวยงามแล้วจึงเป็นการจบกระบวนการเรียนการสอนในการถ่ายทอด กระบวรท่ารำในเพลงนั้น นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลการสอน โดยให้นักศึกษาจัดการแสดงผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษา รูปแบบการจัดการแสดงในรายวิชานาฏศิลป์ไทย 6 ซึ่งประเมินผลจากการแสดงองค์ความรู้ ที่ท่านได้ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ผ่านรูปแบบการแสดงบนเวที

ภาพที่ 5 รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์
(ณัฐนันท์ จันนิวงค์, ประเทศไทย, 2564)

การนำรูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 มาเป็นแบบอย่างในการจัดรูปแบบการเรียนสอนในรายวิชานาฏศิลป์ไทย 6 ของภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2 ห้อง จำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 37 คน โดยจัดการเรียนการสอนเป็นลำดับ 6 ขั้นตอน

จากการสังเกตรูปแบบการสอนและวิธีการถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มีลำดับขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย คุณครูยึดหลักความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การศึกษาบทละคร ตัวละคร และทำความเข้าใจในการแสดง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการแสดงและตัวละครทุกตัวอย่างลึกซึ้ง และสามารถถ่ายทอดจิตวิญญาณ อารมณ์ของตัวละครออกมาอย่างสมบัต 3) การถ่ายทอดกระบวนท่ารำ คุณครูจะถ่ายทอดกระบวนท่ารำให้ผู้เรียนเท่าเทียมกัน และมีการปรับกระบวนท่าตามสรีระของผู้เรียน กระบวนท่ารำเดียวกันแต่มีการเพิ่มเติมลีลาเล็กน้อยตามความสามารถของผู้เรียน โดยกระบวนท่าเป็นท่าที่ดูสง่า ทั้งคุณครูยังยึดหลักจารีตของการแสดงอย่างรัดกุมโดยไม่ผิดไปจากเดิม 4) การทบทวนและฝึกฝนกระบวนท่ารำในการเรียนนาฏศิลป์ไทยต้องอาศัยการฝึกฝนกระทำซ้ำ ๆ จึงจะเกิดความชำนาญและแม่นยำในกระบวนท่ารำ 5) การถ่ายทอดลีลาการรำรำให้เกิดความสวยงาม เป็นการถ่ายทอดกลวิธีในการรำให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น การถ่ายทอดขั้นตอนนี้คุณครูจะถ่ายทอดโดยสังเกตจากสรีระและความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 6) การปรับปรุงแก้ไขกระบวนท่ารำให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ก่อนทำการแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลที่ได้ คือ นักศึกษาสามารถเข้าใจหลักในการรำ กระบวนท่ารำ หลักจารีตในการแสดง การแบ่งช่วงตอนในการจดจำกระบวนท่ารำที่ง่ายขึ้น ทั้งยังสามารถร้องเพลงได้ดีขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ผู้เรียนยังรู้หลักการปรับสรีระของตนเองให้สวยงาม และมีลีลาการรำรำ การใช้อารมณ์ร่วมในการแสดงที่สวยงามและสมบัตมากขึ้น ทุกกระบวนการสอนต้องใช้เวลาที่ยาวนานในการฝึกฝน คุณครูให้ผู้เรียนฝึกฝนบ่อย ๆ จนถึงการสอบปลายภาคการศึกษา จึงจะทำการประเมินผลทางการสอนโดยให้นักศึกษาจัดการแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ มีการแต่งกาย แต่งหน้า ทำผม และการจัดองค์ประกอบบนเวที แสง สี เสียง ให้ผู้เรียนจัดเรียงลำดับความสำคัญของชุดการแสดงตามหลักการจารีตในการใช้พื้นที่บนเวที องค์ประกอบต่าง ๆ ในการแสดง โดยประเมินผลจากการจัดการแสดงครบองค์ความรู้ที่ท่านได้ถ่ายทอดให้กับผู้เรียนผ่านการจัดเป็นรูปแบบการแสดงบนเวที

ภาพที่ 6 การปรับแก้กระบวนท่ารำนาฏศิลป์
(ณัฏฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

ภาพที่ 7 นำเสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดพระไวยรวิวรพล
(ณัฏฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

ภาพที่ 8 นำเสนอผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดคุณหญิงมุกคุณหญิงจันตรวพล
(ณัฏฐนันท์ จันนินวงศ์, ประเทศไทย, 2564)

8. การสรุปผลและการอภิปรายผล

การศึกษารูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 พบว่า รูปแบบการสอนของคุณครู มีลำดับขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย 2) การศึกษาบทละครตัวละคร และทำความเข้าใจในการแสดง 3) การถ่ายทอดกระบวนท่ารำ 4) การทบทวนและฝึกฝนกระบวนท่า 5) การถ่ายทอดลีลาการรำรำให้เกิดความสวยงาม และ 6) การปรับปรุงแก้ไขกระบวนท่ารำให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การนำวิธีการถ่ายทอดของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มาพัฒนารูปแบบการสอนให้มีประสิทธิภาพในการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ไทย พบว่านักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 รวมทั้งสิ้น 37 คน ที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนท่ารำประเภทรำเดี่ยว รำคู่ และการแสดงเป็นชุดเป็นตอนจากคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ผลที่ได้คือ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกระบวนท่ารำได้อย่างถูกต้องแม่นยำตรงกับคำร้องและทำนองเพลงได้ดี และถูกต้องตามหลักการจารีตของการเรียนนาฏศิลป์ไทย นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความเข้าใจในเรื่องของอารมณ์ในการแสดงของแต่ละบทเรียนมากยิ่งขึ้น เพราะก่อนทำการถ่ายทอดกระบวนท่ารำคุณครูจะให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในบทละครของแต่ละหน่วยการเรียนก่อน และเมื่อถ่ายทอดกระบวนท่ารำครบถ้วนแล้วคุณครูจะถ่ายทอดเรื่องลีลาอารมณ์เพลงอีกครั้ง นอกจากนี้นักศึกษายังสามารถร้องเพลงได้อย่างถูกต้อง และได้รับความรู้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เพราะกระบวนท่าถ่ายทอดของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เน้นดึงความเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของผู้เรียนแต่ละคนออกมา แม้ว่านักศึกษาแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกันก็ตาม คุณครูสามารถดึงความสามารถของนักศึกษาแต่ละคนออกมาได้อย่างสวยงามและสมบทบาทในการแสดงเป็นตัวละครนั้น ๆ ถือว่าคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เป็นปูชนียบุคคลที่มีความสามารถในการแสดงและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ไทยอย่างหาที่ติไม่ได้ ทั้งยังเป็นคุณครูที่ตรงต่อเวลาและเสียสละตนเองในการสอนอย่างเต็มความสามารถ และมีความรักเมตตาต่อศิษย์ทุกคน ทั้งคุณครูยังเปิดใจยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ นำมาบูรณาการกับการแสดงได้อย่างยอดเยี่ยมและทันยุคทันสมัย คุณครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการสอนด้านนาฏศิลป์ไทยอย่างแท้จริง

รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ไทยของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์-ละคร) ประจำปีพุทธศักราช 2533 มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งในด้านการถ่ายทอดและการแสดง โดยเน้นหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นความแตกต่างในการใช้รูปแบบการสอน และวิธีการถ่ายทอดการจัดการเรียนรู้ นับเป็นศาสตร์ที่สำคัญยิ่งต่อการสอน เพื่อนำผลที่ได้มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทยในระดับต่าง ๆ อันทรงคุณค่ายิ่งก่อบงการศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทย รูปแบบการเรียนการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มีลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับธอร์นไดค์ (Thorndike) ที่กล่าวถึง

ทฤษฎีการเชื่อมโยงที่เกิดเป็นกฎการเรียนรู้ที่ว่ากฎแห่งความพร้อม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนอยู่ในภาวะที่มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ การบังคับหรือฝืนใจจะทำให้หงุดหงิดไม่เกิดการเรียนรู้ (Gredler, 1997, p. 24) การถ่ายทอดกระบวนการทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่ให้ผู้เรียนได้มีการเรียนแบบจากครูผู้สอนเน้นความเป็นเลิศในการกระบวนท่า ซึ่งสอดคล้องกับที่เบนดูรา ที่กล่าวว่า มนุษย์เรียนรู้การแสดงพฤติกรรมใหม่ผ่านการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นหรือตัวแบบ และผลที่ตามมาของพฤติกรรม ซึ่งเป็นสารสนเทศที่นำมาใช้ในการพิจารณาว่าพฤติกรรมอันใดได้รับการยอมรับให้ปฏิบัติ บุคคลก็จะใช้เป็นแนวทางสำหรับการแสดงพฤติกรรมใหม่ของตนต่อไป (Bandura, 1977) การเรียนการสอนในศาสตร์ด้านการปฏิบัติจะต้องเน้นกระบวนการทักษะด้านการปฏิบัติเป็นหลักซึ่งในการปฏิบัติกระบวนท่าเพื่อให้คงที่และถูกแม่นยำได้ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีความพยายามและฝึกฝนซ้ำบ่อย ๆ เพื่อให้กระบวนท่าแม่นยำและคงที่ ซึ่งสอดคล้องกับธอร์นไคค์ ที่กล่าวว่า กฎแห่งการฝึกหัดหรือการกระทำซ้ำ ชี้ให้เห็นว่า การกระทำซ้ำหรือการฝึกหัดนี้ หากได้ทำบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ ซาก ๆ จะทำให้การกระทำนั้น ๆ ถูกต้องสมบูรณ์และมั่นคง (Gredler, 1997, p. 24)

นอกจากนี้คุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอแนะและออกแบบท่าทางในชั้นเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา ที่อธิบายว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และสรรค์สร้างความรู้ด้วยตนเอง ฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการทำงาน เรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการเรียนรู้และทักษะในกระบวนการต่าง ๆ หากผู้เรียนอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการรับรู้และการเรียนรู้ มีประสาทการรับรู้ที่ตื่นตัว ไม่เฉื่อยชา ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางด้านร่างกายอย่างเหมาะสม (ประวิทย์ ฤทธิบุญ, 2560) กิจกรรมที่มีลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเองและความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้น จะมีความลึกซึ้งและอยู่คงทนมากขึ้น หากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย (ทิตนา แหมมณี, 2558, น. 282)

ดังนั้น ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ เพื่อเป็นแบบอย่างของครูในการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย พบว่ารูปแบบการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ สามารถเป็นแบบอย่างและแบบแผนในการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยได้อย่างยอดเยี่ยม ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ประจักษ์ รูปแบบการเรียนนาฏศิลป์ไทยที่คุณครูได้ถ่ายทอดให้กับผู้เรียนนั้น เป็นรูปแบบการสอนที่คุณครูเคยได้รับการถ่ายทอดมาจากบรมครูด้านนาฏศิลป์ และส่งเสริมให้คุณครูประสบความสำเร็จ ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติในสาขาละครรำและเป็นที่ยอมรับในฝีมือการแสดงที่ยากจะหาผู้ใดเปรียบได้จนถึงทุกวันนี้

9. ข้อเสนอแนะ

การเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทย ควรนำวิธีการสอนในรูปแบบของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ มาใช้จัดการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์ไทยเพราะรูปแบบการสอนของคุณครูสุวรรณี ชลานุเคราะห์ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การถ่ายทอดกระบวนการท่าลีลาในการรำ โดยสังเกตจากสรีระและความสามารถของผู้เรียน ทั้งยังสอนให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในบทละคร ตัวละคร และทำให้ผู้เรียนร้องเพลงได้ดี ทั้งยังทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกระบวนการท่ารำตรงตามคำร้องทำนองเพลงได้อย่างถูกต้องสวยงามตามหลักการและจารีตของนาฏศิลป์ไทย เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยในระดับต่าง ๆ อันทรงคุณค่าให้กับวงการศึกษาและทำให้การสอนในศาสตร์ด้านนาฏศิลป์ไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

10. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณรายได้ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประจำปีงบประมาณ 2562

11. รายการอ้างอิง

- ทิตินา แหมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวิทย์ ฤทธิบุญ. (2560). การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยใช้โมเดลชิปปา. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 2(2), 72-79.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2549). *การจัดการวัฒนธรรม อนุรักษ์กับการพัฒนา (เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการคิดใน/นอกกรอบ)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. Retrieved April 12, 2021, from <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Gredler, M. E. (1997). *Learning and instruction: Theory into practice*. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.